

Inspiratív hétköznapiak Mindennapi inspirációk

Tárgy- és környezetkultúra tanítása rajzórán az általános iskolák felső tagozatán

Szász Regina, Újpesti Szigeti József Utcai Általános Iskola, Budapest

Absztrakt

Milyen lehetőségeink vannak az igencsak szűkre szabott időkeretben (heti 1 x 45 perc), általános tanrendű osztályban a megszo- kottól interaktívabb rajz – vizuális kultúra órát tartani? Mindannyiunk számára fontos (pedagógusként és szülőként egyaránt), hogy in- spi- ráljuk, sikerélményhez juttassuk, személyiségük pozitív megerősíté- sében segítsük diákjainkat. Ebben nagyszerű segítségemre volt a *MTA Szakmódszertani pályázat (MTA-EL- TE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, Moholy-Nagy Vizuá- lis Modulok: a 21. századi képi nyelv tanítása Környezetkultúra mo- dul, 2016-2020)* tanítási-tanulási programjában való részvételem. Az Újpesti Szigeti József Általános Iskola rajztanáraként szeretném bemutatni mindazokat a készsége- ket, fantáziát, kreativitást fejlesztő feladatokat és a diákok munkáit,

melyekkel a program keretében foglalkoztunk. Tematikák: 5. osz- tály – játék, modellezés, 6. osztály – csomagolás, 7. osztály – öltözkö- dés. Izgalmas utazás volt a felada- tok mentén végig kísérni egy-egy osztály közösséggé kovácsolódását és a diákok személyiségének válto- zását.

JÁTÉKKÉSZÍTÉS (5. osztály)

Papírbábok

Az egyik diák, a görög mitológiából vett példa alapján rövid mesét írt „Gyilkos tréfa” címmel. A tanulók- nak a *Wayang árnyszínház* mintájá- ra mozgatható papírbábokat kellett készíteniük (1-5. kép). Célom volt, megismerjék a színházi maszkok fő jellemzőit, képesek legyenek ka- rakteres álarcot megtervezni és el- készíteni egyszerű eszközökkel, pl. papírkivágás. A karaktervonások és az emberi jellem kapcsolatának

1. kép

2. kép

3. kép

4. kép

5. kép

vizsgálata fontos feladat volt a figurák elkészítésénél. A csoportmunka és a kooperatív rétegmunka során ezzel a feladattal is fejleszthető az anyanyelvi kommunikáció és a véleményalkotás képességének fejlesztése.

6-9. kép

CSOMAGOLÁS (6. osztály)

Ezt a nagyon izgalmas, kreatív témakört kézzelfoghatóbbá tettem azzal, hogy egy-egy ünnepkörhöz, eseményekhez kötöttem. Azt tapasztaltam, hogy a 11-12 éves tanulók sokkal motiváltabbak, ha látják a tárgykészítés konkrét célját.

Füzetborító – „Légy egyedii!”

A tanév első feladata a művésztörténet füzet személyessé tétele volt, minél kreatívabb módon. A diákok, közösen kialakítva a koncepciót, dolgozhattak párban: pl. a füzet elejét az egyik, a hátsó borítóját a másik diák készíthette el. Néhányan ki is használták ennek a lehetőségnek a vizuális játékoságát. Igyekeztem rávezetni a diákokat, hogy *lépjenek ki a térbe*: a feladatmegoldásoknak legyen egy kihajtható, térbe forduló részlete: pl. névcímke, titoksarok, „számár-fül” felnyitása vagy a füzet záródásának megoldásánál. (6-9. kép)

Mikulás-csomag a testvérosztálynak

Mikulás közeledtével az alsós testvérosztály csomagját készítettük el. A dobozka tartalma egységes (csoki, mandarin, cukorka), a doboz szabásmintája is azonos volt. A doboz prototípusát megmutattam, szabásmintáját a táblára is felrajzoltam és a sablont is körbe adtam. Gyakorolhatták a szabásminta „olvasásának” gyakorlása: a folyamatos vonal mentén vágunk, szaggatott vonalat hajtunk. A dobozka vizuális megformálása lett egyedi: színhasználat, rajzi, festészeti technika, ragasztás. Itt is fontosnak tartottam, hogy a diákok találjanak ki térbeli megoldásokat: pl. legyen a szarvasnak a dobozból kilógó agancsa. Használhattak krepp- és muffin papírt, vattakorongot, hurkapálcikát (10-12. kép). Tapasztalatot szerezhettek a különböző minőségű anyagok felismerésében, tulajdonságainak egymáshoz való illesztésében (melyik ragasztó fogja meg, nem olvad meg, meddig tartja meg...stb.) Biztattam őket új színek bátrabb felmutatására, hogy ne csak a hagyományos zöld és piros színben gondolkodjanak.

Ahogy egész évben és minden feladatnál a kalligráfiai példák most nem maradhatnak el, hiszen személyes ambícióm, hogy az írásukat egyedibbé, esztétikusabbá tegyem, illetve, hogy legalább az alkalmi csomagolásokon ezeket alkalmazzák. Ezek a gyakorlatok a vizuális memóriát, a finommotorikát, a betűnek képként, grafikaként történő látásmódját segítik elő.

Tantárgyközi együttműködésként a technika szakos tanárral a diákok kihasználhatták a *szerszámkészletet tekintve sokkal felszereltebb technikatérmet*. Így lehetővé vált a különlegesebb anyagtársítás, ezáltal a látványosabb végeredmény is.

10-12. kép

13-16. kép

Húsvéti hímes tojás

Komplex problematikát vetett fel a következő feladat is: védelem és transzparencia. A hímes tojás törékeny és szép is egyszerre, mindkét tulajdonságát figyelembe kell venni a csomagolás kialakítása Kombinatív gondolkodás, egymás közötti feladat felosztás, szoros együttműködés jellemezte a diákokat. Páros munkát kértem tőlük: a kooperatív feladatmegoldás, az együtt dolgozás a kevésbé szeretett osztálytárssal, vagy az eltérő képességű tanulók közös munkája, a minőség szem előtt tartásával kihívást

17. kép

jelentett mindenkinek. Újrahasznosított anyagokat használtak fel. Sokaknak ez segítséget jelentett (egy meglévő csokis dobozt alakítottak át (13. kép), de többen saját kis kosárákat, dobozt hajtogattak, festettek (14-16. kép).

Anyák napi virág

Célom az volt, hogy most is alkalmazzanak egyéni, ötletes megoldásokat, kerüljék a sematikus megoldásokat. A dekoratív felületek képzésével kellett egyéni, az édesanyákhoz, nagymamákhöz illő csomagolást kialakítaniuk. A kivitelezéshez sokféle anyagot felhasználtak: hurkapálcika, festék, színes papírok, hullámkarton, pukkancs fólia, celofán, drót, damil. Érdekes módon több tanulónak a virágok elkészítése sokkal jobban foglalkoztatta, mint a csomagolás problematikája (17-18. kép).

18. kép

Kamuflázs

Célom ezzel a játékosabb feladattal az volt, hogy a diákok észrevegyék a méretben, színben, tónusban, felületi különbözőségben rejlő kiemelési lehetőségeket és hogy bátran kísérletezzenek (19-20. kép).

ÖLTÖZKÖDÉS (7. osztály)

Szerettem volna, ha az életkori sajátosságokat figyelembe véve ebben a tanévben a tárgyalkotáson kívül a saját személyiségükben való „kutakodásról” is szólnának a közös óráink: az önismeret elmélyítése, mintegy tükröt tartva önmagunk elé. Kamaszként (is!) nagyon fontos az önmagunkkal való találkozás, rácsodálkozás, fejlődés. Minden feladatomból kértem a választott tárgy, az elkészült fotó indoklását. „Miért éppen erre gondoltál? Mit éreztél tervezgetés közben. Miért erre a képre esett a választásod?”

20-21. kép

Talizmán

A talizmánokra mindig szükség volt, hiszen ki ne akart volna egészséget, gazdagságot, hatalmat, hosszú életet, esetenként tudást, erőt és megannyi támogató energiát kapni az „univerzumtól”. Úgy gondoltam, hogy az öltözködés, ruhatervezés ez évi programját, ráhangolódásként érdemes lenne egy ilyen apró, személyes tárgy kivitelezésével kezdeni. Most egyéni munkát kértem a gyerekektől, hiszen ez egy nagyon személyes, bensőséges feladat. Kérdéseim: *„Hiszünk még a csodákban? Mit szeretnél, milyen csoda teljesüljön? Van valamilyen titkos vágyad?”*

Az inspirációs képek bemutatása, a téma közös megbeszélése után színes A/4-es tervrajzot kértem a gyerekektől. A rajzra ráírták a felhasználandó anyagokat, a kivitelezés lehetséges módját. De ami szerintem ennél fontosabb, hogy megkértem őket, indokolják meg

27. kép

választásukat. Nagyon érdekes, tanulmányos kis vallomásokot olvashattam. A tárgyak megalkotásában segítségemre volt technika szakos kolléganőm, így a rajz tanteremben nem igazán használt anyagokat (és szerszámokat) is felhasználhattuk: fa, alumínium lemez, fémdrót, üvegfesték (21-26. kép). Nagyon örülök, hogy többségük megnyílt és merte felvállalni önmagát! Sokan elmélyülten dolgoztak, szemmel láthatóan tetszett nekik a feladat: fantáziát, képzelőerőt, önismeretet, elmélyültebb, összetettebb gondolkodást igényelt a tervezés-kivitelezés.

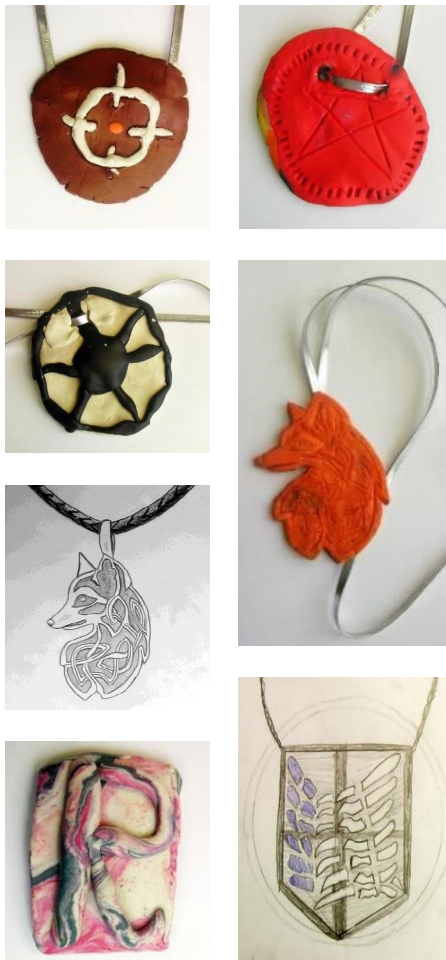
28-31. kép

Páros ékszerek

A következő feladat kiadásánál is az apró tárgykészítés, a személyiség, valamint az osztályon belüli barátságokhoz kapcsolódik: olyan tárgyat terveztek, amelyek kifejezik egymáshoz fűződő viszonyukat. Közösén és külön-külön is lehet hordani (27. kép). *„Miért vagytok jó barátok, mi köt benneteket össze?”* Arra bíztattam őket, hogy ne a megszokott helyekre (fül, nyak, kéz) tervezzenek tárgyakat, hanem bátran gondoljanak szokatlanabb megoldásokban.

Ál-arc-más

A soron következő feladatot a tavalyi tapasztalok alapján egy téli ünnepkörhöz, a farsanghoz kötöttem: álarc készítése magadról. A konkrét feladatot megelőzően azonban másik két munkát is kértem tőlük: a padtársukról készült fej rajzot (28-31. kép) és egy optikai játékot felmutató portréfotót önmagukról (szelfi, 32-33. kép). Úgy gondoltam, hogy ezek a kiegészítő projektek mind az arc-portré-karakterábrázolás problematikáját járják körbe és a minél sikeresebb

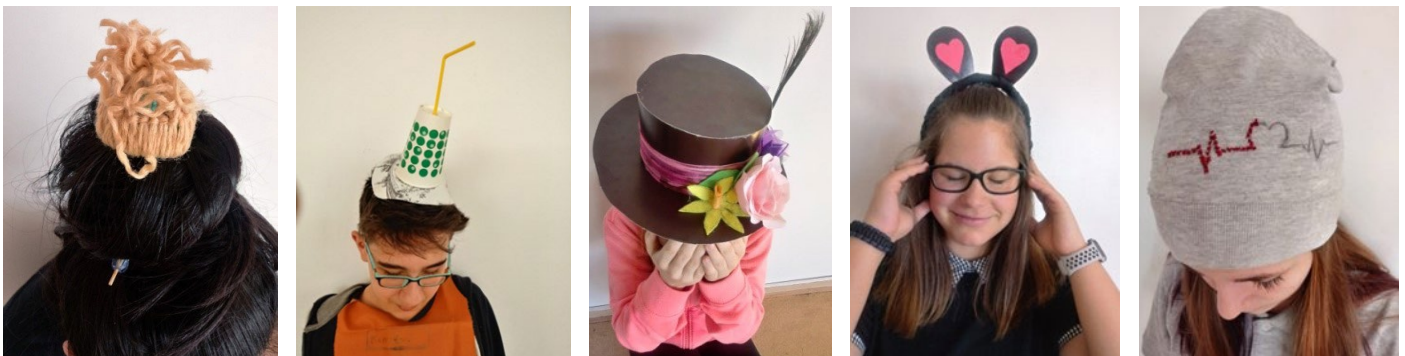
21-26. kép

32-33. kép

34-38. kép

39-43. kép

álarcok elkészítését segítik. Megmutattam nekik a fejrészolás legfontosabb momentumait, közéjük ültem, korrigáltam. Azt szerettem volna elérni, hogy egy kicsit jobban elmélyedjenek a karaktervonások, az arc plasztikájának részleteiben. Úgy gondoltam, ez elengedhetetlen ahhoz, hogy majd a fejet eltorzítva, tovább gondolva könnyebben kialakíthassák a maguk álarcát.

Ezután adtam ki a konkrét álarcfeladatot. Arra kértem őket, hogy az alábbi kérdéseket szem előtt tartva tervezzenek: „*Másnak látszani, mint ami. Milyennek látom magam? Milyennek lássanak mások? Miért szeretünk alakoskodni? Janus-arc, farsang, maszkabál...*” (34-38. kép).

Fejfedő

Most egyéni munkát kértem a gyerekektől. Sapkát nem csak az időjárás függvényében hordunk. Megmutatja ki vagy, mit gondolsz a világról, esetleg melyik szubkultúra tagjaként éled a mindennapokat. Az inspirációs képek bemutatása, a téma közös megbeszélése után színes A/4-es tervrajzot kértem a gyerekektől. A rajzra ráírták a felhasználandó anyagokat, a kivitelezés

lehetséges módját. Készültek egészen apró, nem is a fejre, hanem a kontyra tehető kis díszek, illetve parti kellékként hordható szívószálas-poharas kalpag (39-43. kép).

Póló, köpeny

Csoportokban alkottak, melyeket szabadon jelölhettek ki egymás között, de egyedül is dolgozhattak vagy párban. A feladat lényege: hogyan tudják a belső jellemvonásokat, tulajdonságaikat meghatározni, a közösek kiválasztani és azt vizualizálni az adott körülmények között. A csapatukra jellemző egyenruhát, felsőt kellett kialakítaniuk egy régi ruhadarabból, illetve méteráruból. Egyetlen kötelező elem a felirat volt: ez lehetett egy meglévő logó másolása, de jobban örültem a saját kreációnak (44-45. kép). Többen az éppen aktuális tv, mozi sorozatokból, egyéb közösségi, média, zenei sztárokból indultak ki, akiket viszont szerettek volna minél pontosabban lemásolni. Sokan elmélyülten dolgoztak, szemmel láthatóan tetszett nekik a feladat.

44-45. kép